

Lungomare

• DIO KOLEKTIVNE MEMORIJE I
• OSJEĆAJA PRIPADNOSTI GRADU

• Prilog kampanji protiv lociranja gradskog
• pročišćaća otpadnih voda na Lungomareu

1/ Prijatelji pored srušenog
kupališnog paviljona 1952.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

 Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

 zelena istra

SADRŽAJ ;

UVOD ; Dušica Radojčić	4
PRAVO NA LUNGOMARE ; Željko Marković	5
POVIJEST LUNGOMAREA ; Josip Vretenar	6, 11
IZ ARHIVA ; Glas Istre	24
ZNAČAJ POVIJESNIH POVEZNICA I KOLEKTIVNOG SJEĆANJA U SAMOSPOZNAJI I SAMOODREĐENJU: "NE LOMITE MI PINOVE..." ; Darko Dukovski	32

Lungomare ; DIO KOLEKTIVNE MEMORIJE I ; Prilog kampanji protiv lociranja gradskog
OSJEĆAJA PRIPADNOSTI GRADU ; pročištača otpadnih voda na Lungomareu

UVOD

Pula je nakon velikog egzodusa nakon Drugog svjetskog rata izgubila dobar dio svojih stanovnika. Bilo je potrebno nekoliko generacija rođenih u Puli da se počne obnavljati ta izgubljena veza građana s gradom. Malo je mjesta u Puli koja čuvaju duh grada, koja su dio upravo te kolektivne memorije i temelj obnovljenog osjećaja pripadnosti gradu. Lungomare je jedno od tih rijetkih mjesta.

Da bismo dočarali povijest lokaliteta, pripremili smo izložbu fotografija koje je više generacija stanovnika Pule snimilo na potezu od Valkana do Valsalina. Mnogi su se građani i kolekcionari zdušno odazvali pozivu da nam dostave svoje obiteljske fotografije i prikupljenu građu. Rezultat je svojevrsni spomenar Lungomarea kojeg čini oko 100 fotografija na velikim formatima i jedan zanimljivi video zapis. Fotografije su izložene u Domu hrvatskih branitelja u Puli od 4. do 17. srpnja 2012. godine i u Kinu Valli od 10. rujna do 15. listopada 2012. godine.

Povod izložbi bio je manje poetičan. Grad Pula je Lungomareu, najljepšoj rekreacijskoj zoni grada u borovoj šumi uz more, namijenio svrhu lokacije za smještaj novog uređaja za pročišćavanje fekalnih voda. Njegova prirodnost, ljepota i funkcija dodatno se planiraju degradirati izgradnjom tri ugostiteljska objekta, cesta i parkirališta u šumi i betoniranjem stijena na obali.

Nepromišljenom je odlukom 70-ih godina rudimentarni uređaj za otpadne vode malih dimenzija smješten u šumu uz gradsku šetnicu uz more. Neugodni su mirisi nakon toga 40 godina pratili šetnje Puljana Lungomareom. Ta je greška konačno ispravljena 2008. godine Generalnim urbanističkim planom, kada je konstatirana neprimjerenost te lokacije za gradski pročistač i obaveza njegovog izmještanja najkasnije do 2017. godine na drugu, prikladniju lokaciju. Nagli preokret događa se 2011. godine kada Grad Pula prezentira prijedlog izgradnje novog velikog uređaja za pročišćavanje ponovo u šumi Lungomare te, sukladno tome,

izrađuje novu prostorno-plansku dokumentaciju. Gradska uprava i komunalno poduzeće ne biraju sredstva u nastojanju da dokažu opravdanost te promjene. Novu betonsku građevinu u šumi, zbog čije će izgradnje Lungomare dugo biti bučno i prašnjavo gradilište, u koju će se potom slijevati sve fekalne vode grada, a dnevno kamionima odvoziti mulj na odlagalište otpada, zbog koje će biti nužno porezati dobar dio šume i izgraditi novu ispusnu cijev u more, nazivaju oplemenjivanjem prostora, nudeći i besramno rješenje koje bi trebalo smekšati otpor – igralište za djecu na krovu pročistača. Javnost obmanjuju i prikazom uređenja i obnove šume – ali samo uz uvjet izgradnje pročistača.

Izložbu smo pripremili kako bismo ukazali na značaj koji Valkane i Lungomare imaju za mnoge generacije Puljana, potaknuli javnu raspravu o primjerenosti lokacije za jedan takav uređaj i uključili one koji imaju najviše prava da o tome odlučuju – građane u donošenje konačne odluke. Na otvorenju izložbe su mišljenje o lociranju pročistača otpadnih voda na Lungomareu dali neki od naših sugrađana koji su, svako na svom području djelovanja, ostavili trag u ovom gradu, učinili ga boljim i dali mu nešto po čemu će ga pamtili. Govorio je Radovan Kirin, poznati sportski djelatnik, dobitnik mnogih nagrada među kojima je i Nagrada Hrvatskog olimpijskog komiteta za životno djelo za rad u sportu, Željko Marković, pulski sociolog i organizator Jazzbine za čijeg je postojanja u proteklih 18 godina u Puli organizirano preko 300 koncerata jazz glazbenika, i Biljana Težak, svjetska putnica, penjačica i alpinistica, članica prvog hrvatskog ženskog para koji je osvojio stijenu El Capiten u Nacionalnom parku Yosemite u Kaliforniji. Na otvorenju smo pročitali i stavove i poruku Magdalene Vodopija, direktorice sajma "Sanjam knjige" i vlasnice knjižare Castropola, i Darka Dukovskog, povjesničara i nositelja nekoliko kolegija na Filozofskim fakultetima u Puli i Rijeci, koji je prošle godine izdao knjigu "Povijest Pule: deter-

ministički kaos i jahači Apokalipse". Svi su se složili: Lungomare je gotovo mitsko mjesto više generacija Puljana kojem građani pridaju veliku važnost i vrijednost i gotovo da nema manje prikladnog mjesta u gradu za smještaj uređaja za pročišćavanje fekalnih voda. Stoga su svi iskoristili priliku da upute kritiku gradskoj upravi zbog takve odluke i apel za njenom izmjenom.

Reakcije građana na izložbu kojom je predstavljena povijest Lungomarea kao mjesta susreta, razonode, sporta i kupanja bile su vrlo pozitivne. Kod nekih su posjetitelja izazvale duboke emocije, nostalgična sjećanja i ganuće, ali i tugu i ljutnju zbog novih neprimjerenih sadržaja koje gradska uprava planira u toj zoni.

S obzirom na iznimni interes za izložbu, ali i na želju da za njom ostane trajniji trag, odlučili smo dio memorije sačuvati i kroz ovu publikaciju. Zapisano – zapamćeno, kažu. Neka ova knjižica bude prilog trajnijem zajedničkom pamćenju o bahatosti vlasti, iznevjerenom povjerenju građana i uništavanju identiteta grada.

Odluku o izgradnji novog pročistača na Lungomareu gradski su vijećnici donijeli na sjednici održanoj 11. prosinca 2012. godine. Ako grad shvatimo kao svoj dom, ta se odluka može usporediti s izgradnjom zahoda u dnevnom boravku. Takav čin zavređuje da ostane zapamćen u memoriji stanovnika ovog grada. Evo imena odgovornih: gradonačelnik Boris Miletić, pročelnik nadležnog gradskog odjela Giordano Škuflić, direktor komunalnog poduzeća Igor Stari, članovi i članice većinske koalicije IDS-a i SDP-a u Gradskom vijeću Ardemio Zimolo, Denis Martinčić, Marko Martinčić, Elena Gattoni Stepanov, Marijan Mužinić, Viktor Lazarić, Sergio Stupar, Ornela Grujić Cukon. Jadranka Černjul, Valter Boljunčić, Marica Vrbanc, Ivan Udović, Kemal Velagić, Branka Daić-Bursać. Peđa Grbin (SDP) nije sudjelovao na sjednici, ali se nikada prije toga nije izjašnjavao drugačije od svojih stranačkih kolega.

Dušica Radojčić

Zelena Istra
Prosinac 2012. godine

S obzirom na iznimni interes za izložbu, ali i na želju da za njom ostane trajniji trag, odlučili smo dio memorije sačuvati i kroz ovu publikaciju. Zapisano – zapamćeno, kažu. Neka ova knjižica bude prilog trajnijem zajedničkom pamćenju o bahatosti vlasti, iznevjerenom povjerenju građana i uništavanju identiteta grada.

PRAVO NA LUNGOMARE Željko Marković

Pravo na grad nije samo pravo na pristup onome što već postoji, nego i pravo da ga mijenjamo u skladu sa svojim željama.

David Harvey, geograf i socijalni teoretičar urbanog življenja, jedan od najcitiranijih humanističkih znanstvenika, krilaticu "Pravo na grad" - koja se na ulicama sve glasnije čuje - aktualizirao je do kranjih konzekvenci. Osnovna ideja „prava na grad“ je javnim pritiskom natjerati različite interesne skupine, nositelje ekonomske moći, koji po pravilu djeluju koruptivno na političke elite, državne i lokalne vlasti, na bolje ponašanje i na razvijanje projekata od javnog interesa. Iskustvo razvijenih demokracija pokazuje kako je aktivno sudjelovanje građana u javnom životu zajednica u kojima žive i djeluju jedno od temeljnih načela demokratsko uređenih političkih zajednica i uvjeta ozbiljenja demokratske prakse.

Elementi društvene kohezije lokalnih zajednica do zabrinjavajućih su razmjera poremećeni. Nametnuta podjela po principu "ako nisi za nas, onda si protiv nas" dovela je do toga da taj princip postaje dominantan prilikom konstruiranja elementarnih društvenih vrijednosti i normi. Iza paravana ove demagoške bipolarnosti zrcali se suština vlasti - ona funkcionira po korporativnom modelu. Država i lokalne vlasti su zadužene do grla, a demokracija u zaduženom sustavu je neostvariva.

Oni koji upravljaju nisu uspjeli ponuditi kulturu upravljanja koja bi, na temeljima istinskog dijaloga, suradnje, stručnosti i građanske participacije, sačuvala o sebi sliku pouzdane, transparentne, kompetentne i od različitih privatnih i političkih izvorišta moći, neovisne javne uprave.

Od odgovornosti nije pošteđena ni politička opozicija koja, iako ponekad gađa u suštinu problema, ipak ne uspijeva jasno artikulirati smjer promjena. Njene su metode i motivi nerijetko promašeni i ne polazi joj za rukom kroz institucionalnu proceduru nametnuti rješenja od javnog interesa. Time gube gotovo svaku društvenu relevantnost.

Društvena civilnost je, pak, sve više utopljena u politički mainstream. Ona nikada više nego danas nije bila u dosluhu i posluhu s vlastima. Naime,

politički prostor koji su trebale osvajati nove, od velikih stranaka i njihovih ideologija neovisne snage, zadnjih su dva desteljeća zauzimali karijeristi i „podrepaši“ svih boja.

Međutim, iako nerijetko utopljene u medijsko i političko „svaštavilo“, mnogi elementi te civilnosti pokazuju djelatni i kritički potencijal. Mnogobrojne inicijative, pa i one pulske, posljednjih su nekoliko godina, suočene s demokratskim deficitom nositelja političke moći te posljedično i neuvažavanjem mnogobrojnih zahtjeva za većim stupnjem građanskog sudjelovanja u procesu donošenja odluka zadnjih su nekoliko godina, shvatile da "pravo na grad nije samo pravo na pristup onome što već postoji, nego i pravo da ga mijenjamo u skladu sa svojim željama."

Jer, zahtjevi građana za poštivanjem procedure, očuvanjem javnog interesa, uključivanjem stručne javnosti u procese pregovaranja i transparentnijem donošenju odluka - na primjerima kao što su Muzil, Varšavska, Lungomare, Srđ, Brijuni Rivijera, Jadrankamen, Kaštijun, Kamensko, Delfin i dr. - ne bi trebali predstavljati nužno zlo s kojim nositelji političke moći moraju računati, već naprotiv, potencijal koji osigurava legalitet i legitimitet razvojnim projektima zajednice. Dakle, politički prostor pripada svima, a ne samo njima.

Kriza legitimacije demokratskih društava ukazala je da se demokracija, shvaćena kao vladavina naroda, ne može svesti samo na tehničko pitanje konstituiranja i održavanja stabilnosti vlasti, već da građani imaju pravo, potrebu i dužnost sudjelovanja u kontroli vlasti, postavljanju zahtjeva i u procesima odlučivanja.

„Stvaranje novog urbanog zajedničkog dobra, javne sfere demokratskog sudjelovanja, zahtjeva da poništimo učinke ogromnog vala pri-

vatzacije koji je bio mantra jednog destruktivnog neoliberalizma. Dakle, moramo zamisliti inkluzivniji grad, makar i dalje prožet trvenjem, grad koji nije utemeljen samo na drugačijem rasporedu prava, nego i na drugačijim političko-ekonomskim praksama.“, pisao je David Harvey.

ŽELJKO MARKOVIĆ, pulski sociolog i organizator Jazzbine za čijeg je postojanja u proteklih 18 godina u Puli organizirano preko 300 koncerata jazz glazbenika

POVIJEST LUNGOMAREA

Josip Vretenar

Lokalitet Lungomare udaljen je 3 km od centra grada. Obalna cesta duljine 2-2,5 km obuhvaća područje triju uvala - Valkana (Val Cane), Gortanove uvale (Val Consiletti), Valsalina (Val Saline) i uvale Stoja (Val di Fuora), s putevima sprovedenim do pojedinih uvala i povezanih međusobno asfaltiranom cestom i pješačkim stazama.

Godine 1852. odlučeno je da će Pula postati buduća glavna ratna luka austrijske mornarice. Slijedi period intenzivne izgradnje koji je obuhvatio pomorski arsenal, obrambene tvrđavne i druge vojne objekte te sam grad sa svom infrastrukturom. Za potrebe gradnje arsenala 1854. godine, gradska klaonica je s pozicije u uvali Busso (uz more u blizini današnje pošte) premještena na novu poziciju na Valsalinama. Lungomare je u to doba bio sastavni dio obrambenog pojasa ratne luke: na sjeveru se nalazio Fort Max (današnji kamenolom Max na Stoji), na sjeverozapadu topnička baterija Stoja, a na jugu Fort Monsival (drugim imenom Fort Bourguignon). Godine 1859. izgrađena je i topnička baterija Saline (kod Hotela Pula).

Nakon 1866. godine širi se pomorski arsenal, vojna luka i sam grad, pa jedna klaonica više nije dovoljna. Stoga se 1869. godine otvara nova, civilna klaonica u Val di Fuora (današnja Zelenika), a postojeću na Valsalinama koristi vojska. Nakon toga se gradi i topnička baterija Cane (na lokaciji iznad današnjeg sportskog kompleksa). Od vojnih objekata sagrađena je topnička streljana Cane, pješadijska streljana Saline (današnji Sisplac) i obelisk na punti Cane (u današnjoj šumi Lungomare), koji je u paru s obeliskom na monte Gobbo (kod škole na Stoji) marker pomorskog poligona.

Krajem 19. stoljeća pulsku luku dugačku preko pet kilometara i s četiri otočića gotovo u potpunosti koristi mornarica. U samom gradu ostalo je malo slobodnog prostora namijenjenog kupanju i to kod željezničke stanice. To se divlje gradsko kupalište 1901. godine uređuje. Godine 1914. austrougarska mornarica je za svoje časnike, njihove obitelji i viđenije Puljane na Valkanama izgradila reprezentativni kupališni kompleks. Kompleks je izgrađen bez dozvole grada Pule samovoljom vojnih vlasti. Završetkom Prvog svjetskog rata Pula dolazi pod talijansku vlast. Italiju ne zanima Pula kao vojno uporište, pa je time i područje Lungomarea, osim kupališta Valkane, prepušteno gradu na korištenje. Kupališni kompleks prisvaja Regia Marina (talijanska Kraljevska mornarica) kao pravni sljednik austrougarske mornarice. Na širem području grada spontano niču nova kupališta - Stoja, Podstinje (Zlatne stijene), Vargarola i Valsaline. U periodu između dva rata zatvara se vojna klaonica na Valsalinama, topničke bitnice i streljana Cane, a 1924. gradi kupalište Bagno Saline - današnji Ferijalni savez. Cesta Lungomare izgrađena je 1937. godine i to od kupališnog kompleksa Valkane do spoja na cestu kod vojne klaonice na Valsalinama.

/3

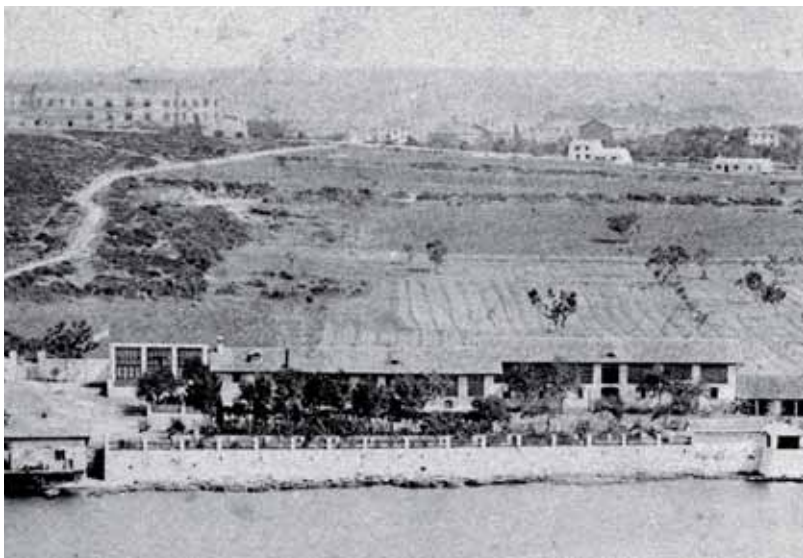

/4

5/

7/

6/

/8

3/ Streljana na Valkanama 1870., iznad današnjeg nogometnog igrališta (iz kolekcije Josipa Vretenara)
Schießplatz (streljana) = Sisplac

4/ Cesta Lungomare (iz knjige Sergia Zuccolia "Sta mia cara e vecia Pola")

5-6/ Vojna klaonica na Valsalinama (iz knjige Dietera Winklera "POLA. K.u.k. Kriegshafen, Zivilstadt und Garnison in alten Ansichten")

7/ Zgrada vojne klaonice na Valsalinama izgrađena oko 1870. godine (fotografiju ustupila Histria Croatica – Cash)

8/ Valsaline, vojna klaonica (fotografiju ustupila Histria Croatica – Cash)

9/ Zgrada kupališta – (iz kolekcije Josipa Vretenara
- Sveučilišna knjižnica u Puli)

Pola - R. Stabilimento balneare - Valcane

10/ Komplex s pratećim sadržajima Carske i kraljevske mornarice sagrađen na Valkanama 1914. godine Dvokatna zgrada veličine 70x15m sa svlačionicama, tuševima, restoranom, buffetom i prostranim terasama za sunčanje i ples. Duž uvale grade se betonski zidovi i terase s prilaznim stubama i četiri mola sa skakaonicama. Na sjevernoj i južnoj obali izgrađena su i dva paviljona sa svlačionicama i tuševima. Radi sigurnosti kupaca, a i zbog zaštite od jačih udara valova, kupalište je bilo ograđeno čeličnom protupodmorničkom mrežom, koja je bila razapeta poprečno na širinu uvale oko 270m od glave mola. Ta činjenica o utjecaju mora na betonsku konstrukciju nije uzeta u obzir u poslijeratnom razdoblju, od kada zaštitna mreža više ne postoji, pa je obala već nekoliko puta bezuspješno popravljena. (tekst Attilia Krizmanića iz zbornika "Pula 3000.", fotografiju ustupila Histria Croatica – Cash)

10/

11/ Bagno Regia Marina - kupalište talijanske Kraljevske ratne mornarice, vide se plovci zaštitne mreže kupališta (iz kolekcije Josipa Vretenara)

12/ Kupališna zgrada Valkane (vlasnik građe Povijesni i pomorski muzej Istre – Museo storico e navale dell'Istria, PMI 35516)

13/ Kupališna zgrada Valkane (iz kolekcije Josipa Vretenara)

12/

11/

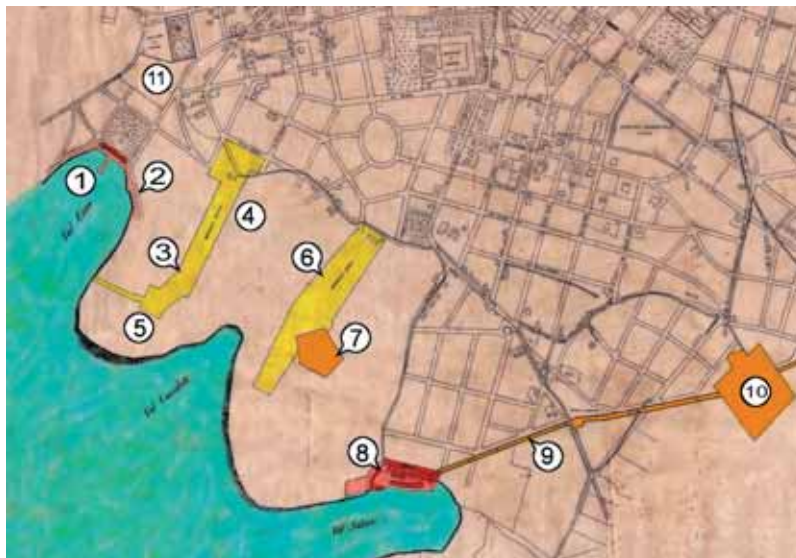
13/

14/ Plan Pule 1923.
(pripremio Josip Vretenar)

1. Kompleks kupališta Valkane (Bagni Regia Marina)
2. Prvi dio ceste Lungomare
3. Poligon stare streljane (Bersaglio vecchio)
4. Topnička bitnica Cane
5. Obelisk – marker pomorskog poligona
6. Poligon nove streljane (Bersaglio nuovo)
7. Topnička bitnica Saline
8. Vojna klaonica Valsaline (Macello)
9. Granica grada Pule - 4 reda bodljikave žice
10. Fort Casoni Vecchi
11. Mornaričko groblje (Cimitero di Marina)

14/

15/ Plan grada Pule, 1940. - stanje poslije izgradnje obalne ceste Lungomare (pripremio Josip Vretenar)

16/ Bagni Regia Marina - kupališna zgrada Kraljevske mornarice, 1919. (vlasnik građe Povijesni i pomorski muzej Istre – Museo storico e navale dell'Istria, PMI - R-698)

17/ Bombardiranje Valkana 19. veljače 1945. Tom su prilikom kupalište i kupališna zgrada teško oštećeni (izvor: Raul Marsetić, fotografiju ustupila Histria Croatica – Cash)

18/ Teško oštećena kupališna zgrada. Zgrada nije nikada rekonstruirana, već je početkom 1958. godine srušena (fotografiju ustupila Histria Croatica – Cash)

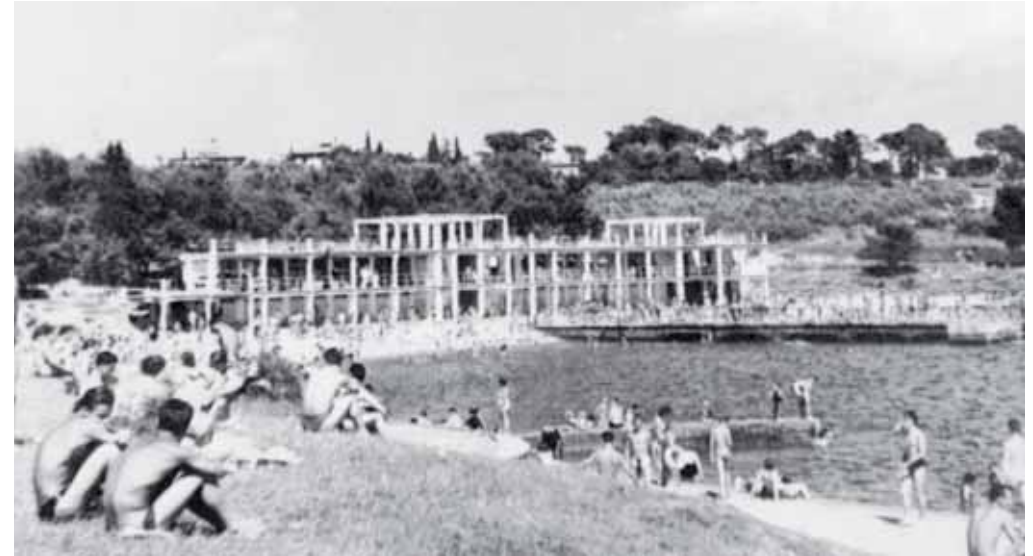
15/

16/

17/

/18

Savezničko bombardiranje nanijelo je Puli velike štete, pa je tako 19. veljače 1945. u zračnom napadu oštećen i objekt kupališta na Valkanama.

Godine 1947. započinje pošumljavanje priobalnog područja Lungomare. U uvali Consiletti 1953. godine otkriven je spomenik Vladimiru Gortanu. Drugi spomenik postavljen je 1968. godine, a treći 1995. godine. Val Consiletti mijenja naziv u Gortanova uvala. Valkane nazivaju Trstenik, uvala trstika, ali se naziv nije uvriježio. Naziv Zelenika u početku se koristio za kupalište na Valkanama, no danas se on koristi za obalni dio susjednog zaljeva Stoja.

Tek nakon Drugog svjetskog rata stanovnici Pule mogu napokon nesmetano koristiti kupalište Valkane. Kao pravni sljednik talijanske vojske, JNA prepušta područje Lungomare gradu Puli na korištenje. Puljani u velikom broju posjećuju kupalište, bez obzira na oštećeni centralni objekt kupališta i

oštećenu betoniranu obalu s molovima. Radi opasnosti od povreda kupaca, početkom 1958. godine ruši se oštećeni centralni objekt kupališta Valkane. Od 1968. godine kupalište Valkane prepušteno je propadanju. Vojna klaonica na Valsalinama pretvara se u popularno pulsko kupalište Mornar. Nakon 1970. godine izgrađen je Hotel Pula i naselje privatnih kuća, u šumi Lungomare rudimentarni uređaj za otpadne vode s ispusnom cijevi u more, a na području bivšeg kamenoloma sportski kompleks.

Povijest grada čine ljudi i njihove priče. Evo jednog dijela povijesti grada zabilježenog fotografiskim aparatima više generacija Puljana.

40 e

20/

Verranno rimboschiti a Pola altri 150 ettari di terreno

POLA, 7 — Il patrimonio boschivo di Pola ha sofferto grandemente nel passato a causa della politica deleteria condotta nei suoi riguardi dagli occupatori austro-ungarici, fascisti e tedeschi. Inter boschi sono andati distrutti completamente ed altri sono stati furtemente devastati. Subito dopo la liberazione della città, gli organi del Potere popolare hanno affrontato il problema di migliorare la situazione con una sistematica opera di rimboscimento. Già nel 1947 e nel settembre-inverno del 1948 sono stati rimboschiti molti ettari di terreno. In quest'opera il Potere popolare ha incontrato il pieno appoggio delle organizzazioni del Fronte popolare che nella scorsa anno, con azioni di lavoro volontario, ha permesso che il piano di rimboscimento venisse superato del 33 per cento. Era stato infatti previsto il rimboscimento di 75 ettari di terreno e ne furono rimboschiti 112. Pola ricevette così i migliori risultati di tutta la nostra Repubblica, e le fu assegnata la bandierina transitoria dal Ministero dell'agricoltura e foreste.

Per l'anno la cosa è previsto il rimboscimento di altri 150 ettari e precisamente: 15 ettari a Vallelunga, 40 al Monte dei Peri, 6 al Forte S. Giorgio, 45 al Monte Faruola, 24 al Monte Carrozza e 20 all'Officina del gas. In base all'esperienza acquisita negli scorsi anni ed all'esame dei terreni da rimboschire, questo anno la comunità cittadina ha stabilito che, oltre alle piantine, si useranno anche semi in quelle zone che sono talmente aride da offrire alle piantine poche possibilità di attecchimento. Verranno piantati più e cipressi, ma nei luoghi meno aridi e protetti dalla brezza si planteranno anche olivi e mandorli. Fuori piano si faranno azioni per curare i ceppi di leccio, quercia ecc. ove esistono, allo scopo di far sviluppare dei boschi naturali che potranno fornire del buon legname

da costruzione.

Per la realizzazione del piano annuale di rimboscimento le organizzazioni di base del Fronte popolare hanno già assicurato il proprio aiuto ed hanno preso impegni per 107 ettari, coprendo così oltre il 60 per cento di quanto è previsto nel piano. Il resto verrà effettuato dai gruppi italiani e creato dalle Scuole tecniche dei ferrovieri e geodeti, dalla scuola di economia e dal-

la scuola magistrale. Per poter aiutare economicamente le azioni di lavoro volontario, per assicurare la partecipazione del maggior numero possibile di frontisti e curare la base organizzativa e tecnica, il Fronte popolare cittadino ha organizzato dal giorno 3 al 9 di questo mese la «Settimana del rimboscimento», che si concluderà domenica prossima con una grande azione di massa.

**U našem listu
PRIJE 40 GODINA
POSUMLJAVANJE KOTARA
PULA**

PULA — Na području kotara Pula u predjelima Vodnjana, Bala, Divišća, Rovetija, Peroja, Svetvinčenta, Kanfanara i Litnjemora iskopano je 355.000 luma za sadnice na površini od 35,5 hektara polet. Dosad je zasadeno 89.000 borova i čempresa. Na površini od 15 hektara izvršena je rekonstrukcija sičeta. Radovi se nastavljaju i predviđa se da će u potpunosti biti završeni u određenom, za sadnju pogodnom vremenu.

Posumljavanje na području kotara vrši se uz naplatu dok se na teritoriju grada Pule dosad iskopalo 380.000 jama i zasadilo 217.000 borova, čempresa i nosijalo znatne količine borovog sičeta u dobrovoljnim radnim akcijama...

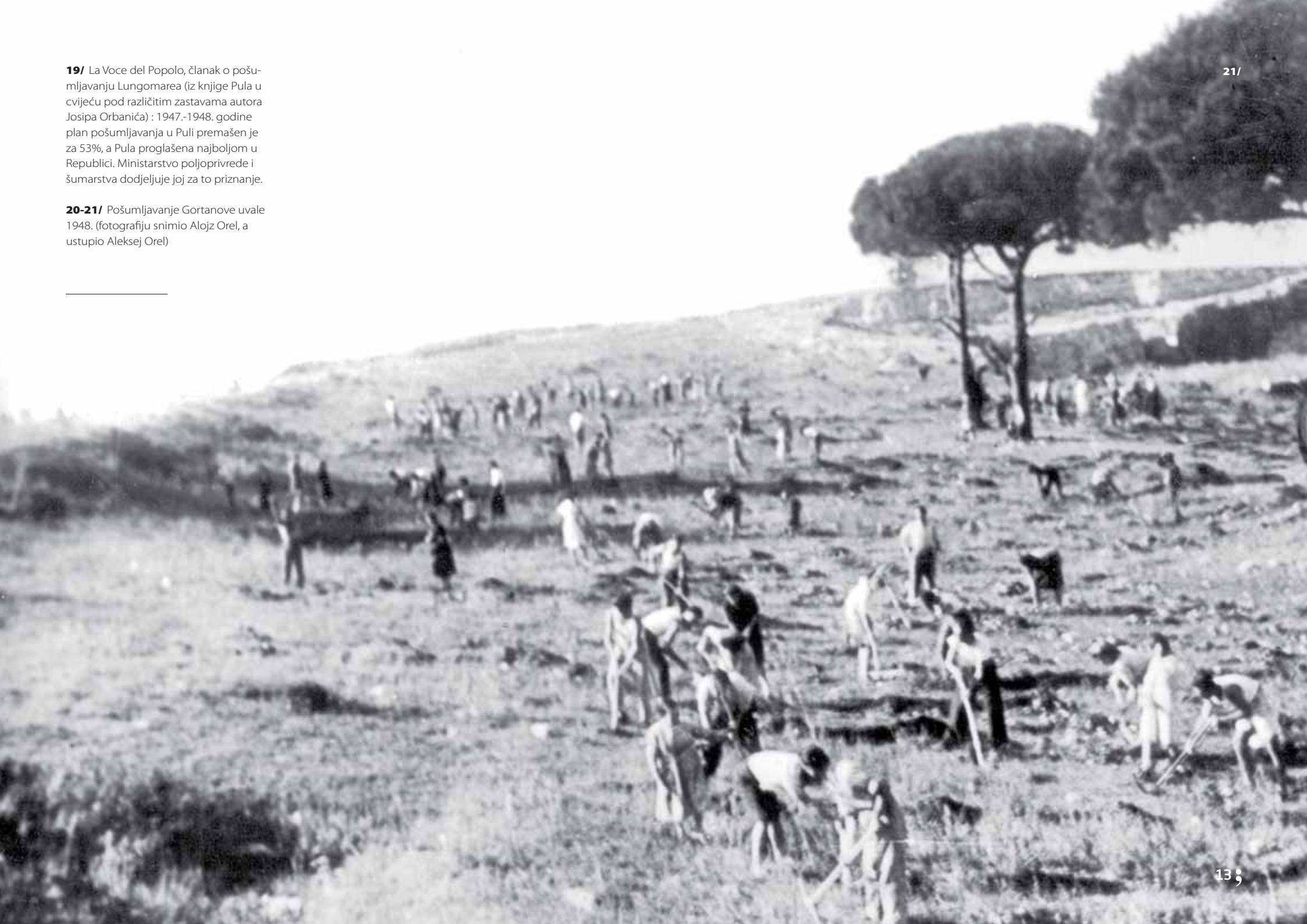
Izgled šumske površine zasadene uz Lungomare krajem četrdesetih godina prošlog stoljeća, snimljeno 1953.

La voce del popolo, studenti 1949., članak o akciji posumljavanja u periodu od 1947. do 1948. godine

Glas Istre, 1988., tekst podsjećanja na akcije posumljavanja iz prosinca 1948.

19/ La Voce del Popolo, članak o pošumljavanju Lungomarea (iz knjige Pula u cvijeću pod različitim zastavama autora Josipa Orbanića) : 1947.-1948. godine plan pošumljavanja u Puli premašen je za 53%, a Pula proglašena najboljom u Republici. Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva dodjeljuje joj za to priznanje.

20-21/ Pošumljavanje Gortanove uvale 1948. (fotografiju snimio Alojz Orel, a ustupio Aleksej Orel)

50e

22-23/ Familija Lorencin-Tkalec ispred kupališne zgrade, Valkane 1951. (fotografiju ustupio Saša Lorencin)

24/ Teta Zora 1951. (fotografiju ustupio Saša Lorencin)

25/ Jadranka Ostić, kupalište Valkane 1952.

22/

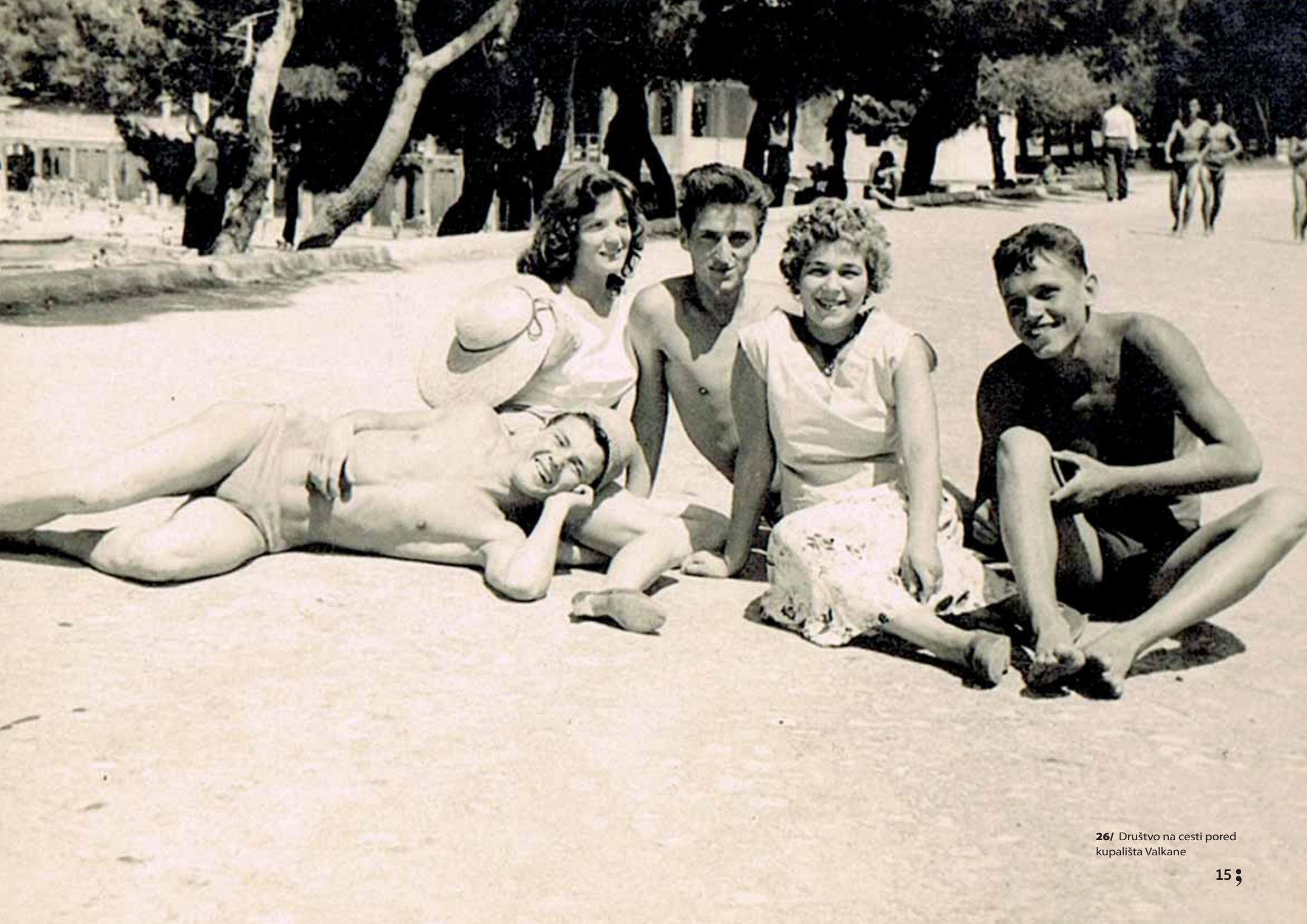
23/

/24

/25

26/ Društvo na cesti pored
kupališta Valkane

27/ Prijatelji ispred glavnog mola na Valkanama 1952.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

28/ Prijatelji ispred uništene kupališne zgrade, Valkane 1952. (fotografiju ustupio Saša Grbić)

28/

29/ Lungomareom biciklom 1952. (fotografiju ustupio Saša Grbić)

29/

30/ Piramida, Valkane 1952. (fotografiju ustupio Saša Grbić)

30/

31/ Ekipa s Monte Zara 1958. (fotografiju ustupila Viviana Kovač)

/31

32-33/ Skup povodom postavljanja prvog spomenika Vladimiru Gortanu 1953. (fotografiju ustupio Josip Orbanić)

34/ Drugi spomenik Vladimiru Gortanu postavljen je 1968. godine (fotografiju ustupio Josip Orbanić)

35/ Društvo iz centra na kupanju na Valkanama – Guido, Mario, Mario, Ciano, Massimo, 1953. (fotografiju ustupio Terlević Leonardo)

32/

/33

/34

KUPALIŠTE ZELENIKA PRED PREUREĐENJEM Glas Istre, 14.03.1958.

Rijetki šetači koji dugo vremena nisu prolazili obalom kod kupališta Zelenika (Valkane) zastaju nemalo iznenađeni onim što tamo vide. Kupalište Zelenika više ne postoji. Ruševne zgrade u kojoj su bile smještene kabine i buffet uklonjene su. Materijal je izvežen i sada je prostor gdje je bilo kupalište spreman da se na njemu počne s građevnjem. Potrebno je napomenuti da je operativna obala obnovljena, ruševine su i ovdje uklonjene, razni otvori i rupe zabetonirani, a prilaz je osiguran novim stepenicama koje vode u more. U Narodnom odboru općine su odavna osjetili potrebu da se ovaj komunalni objekt uredi ne samo zato što je,

kao takav, bio potreban nego je ujedno predstavljao i ruglo, a nedostajali su mu i najnužniji sanitarni uređaji. U razgovoru s načelnikom Sekretarijata za komunalne poslove općine saznali smo o planovima za uređenje ovog kupališta. Prije svega higijensko-sanitarni uslovi će biti zadovoljeni izgradnjom dvaju zahoda dok će se, za prvo vrijeme, izgraditi samo jedan stup s četiri tuša. Znači voda neće nedostajati u sparnim ljetnim danima. Pošto su sa ruševinama nestale i kabine, pristupit će se ovih dana radovima na izgradnji opće garderobe čiji kapacitet će biti 500 kupača. Objekt je projektiran djelomično kao stalna građevina, a djelomično na bazi montaže. Stalni će biti zidovi, stupovi i ploča koja će natkrivati garderobu, dok će kabine za svlačenje, vješalice za odijela i prostrane stijene a lica zgrade biti izgrađene tako da se mogu demontirati na kraju sezone i čuvati za sljedeću. Stijene će biti napravljene od grubog platna raznih boja. Sa

obje strane garderobe bit će napravljene kabine - svlačionice, pet za muške i isti toliki broj za ženske osobe. Odijelo će se moći predati osobi zaduženoj u garderobi koja će ga vješati na određen broj na vješalici. Uz svaki broj postojat će i platnena kesica u koju će kupači moći da stave svoje cipele i neke druge sitnice. Za stvari veće vrijednosti bit će ispod pulta, gdje se roba predaje, napravljene pretinci, kojima će rukovati isključivo osoba iz garderobe. Računa se da će se kupači moći brzo svlačiti, jer će se u jednoj svlačionici moći za jedan sat izmijeniti najmanje 10 do 15 ljudi. Ova garderoba će biti postavljena na lijevoj ili desnoj strani kupališta, prvo vrijeme jedna a, ako se ukaže potreba, onda još jedna, dok će se prostor u sredini, gdje je dosad bila zgrada sa kabinama, upotrijebiti ili za izgradnju bazena a pijeskom ili nekim drugim objektom o kome će se kasnije donjeti odluka. Izgradnja prve garderobe koštat će oko 2,5 milijuna dinara.

PULA DOBILA PRIHVATILIŠTE FERIJALNOG SAVEZA Glas Istre, 21.08.1959.

U Puli je u subotu poslije podne na svečan način otvoreno prihvatilište Ferijalnog saveza.... Prihvatilište, koje je smješteno u Valsalinama kraj Pule, ima kapacitet od 80 ležaja. Za uređenje zgrade i parkirališta te za opremu utrošeno je preko devet milijuna dinara. ...Prije nekoliko dana prihvatilište je primilo svoje prve goste. To su članovi Ferijalnog saveza iz Crne Gore. U prihvatilištu spavanje se plaća svega 110 dinara, a uz minimalne troškove može se i hraniti. Vjeruje se da će još u ovom tjednu prihvatilište biti popunjeno, jer postoji veliki interes za boravak u Puli, posebno kod ferijalaca iz Srbije i Bosne i Hercegovine. Ovaj objekt, koji će svakako imati utjecaj na razvitak turizma u Puli, ima

sve uvjete da već sljedeće godine postane ljetovalište Ferijalnog saveza. Naime, postoji mogućnost da se za mala sredstva uz prihvatilište izgradi kuhinja i drugi pomoćni objekti, čime bi se stvorile mogućnosti da se za vrijeme ljeta postavljanjem šatora poveća kapacitet prihvatilišta za blizu 200 ležaja. Tako bi za vrijeme ljetne sezone ovaj objekt radio kao ljetovalište, a van sezone bilo bi prihvatilište Ferijalnog saveza.

36/ Prijatelji, Lungomare,
Grotta dei Boeri 1963.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

36/

37/ Mama Marija i kći Viviana 1962.
"El bianco" ili Gortanova uvala
(fotografiju ustupila Viviana Kovač)

37/

38/ Nepoznata djevojka,
Lungomare 1962.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

38/

39/ Mama i sin, Lungomare 1962.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

39/

40/ Ana Gauder i Jadranka Jeličić 1961.
(fotografiju ustupila Ana Mikac)

40/

60e

41/ Moja baka Mila Anđelković, 1961.
Lungomare (fotografiju ustupila Irena Burba)

42/ Mama, braća i ja, Valkane 1967.
(fotografiju ustupila Dušica Radojčić)

43/ Nepoznata djevojka,
Lungomare 1963.
(fotografiju ustupio Saša Grbić)

44/ Prijatelji, Valkane 1964.
(fotografiju ustupila Tatjana Burba)

45/ Obitelj Gauder, Valkane 1962.
(fotografiju ustupila Ana Mikac)

42/

43/

44/

45/

46/ Učenje plivanja,
kupalište Valkane 1960.
(fotografiju ustupila Ana Mikac)

KUPANJE U LUCI UGROŽAVA
ZDRAVLJE KUPAČA
(IZ HIGIJENSKOG EPIDEMIO-
LOŠKOG ODJELA DOMA
NARODNOG ZDRAVLJA PULA)
Glas Istre, 22.07.1960.

Kupanje u Pulskoj luci godinama je bilo zabranjeno i ta zabrana je bila poštivana, sve dok su table sa upozorenjem o zabrani tamo postojale. Međutim, unazad tri godine netko je samovoljno skinuo table i zabrana je prestala. Sada u ovim toplim danima može se vidjeti na predjelu od Veslačkog kluba do mlina na stotine kupača. Zašto je kupanje u luci bilo zabranjeno i zašto tu zabranu treba ponovno uspostaviti? Pula je grad sa preko 30.000 stanovnika, osam tvornica, dvije bolnice i niz drugih objekata, pa se u pulsku luku putem kanalizacije dnevno izlučuje na stotine tona otpadne materije, od toga samo zahodskog sadržaja preko 30 tona. Jedan od glavnih kanala gradske kanalizacije ulijeva se u more ispred veslačkog kluba, a tu upravo počinje ta divlja plaža, takozvani "Mandrač". Otpadne vode iz kanalizacije sa svom prljavštinom koju nose sa sobom, a to je uglavnom sadržaj koji bakteriološki i epidemiološki predstavlja opasnost za ljudsko zdravlje, dospijevaju na površinu mora, te kupači prilikom plivanja, mogu nehotice progutati izvjesnu količinu te prljavštine. Ni estetski izgled vode ne zadovoljava. Zamućenost je visokog stupnja, tako da dno nije vidljivo ni na 1 metar dubine. Obala uz more ispred željezničke stanice, gdje se ljudi svlače i sunčaju, toliko je zagađena smećem i prljavštinom, da je prosto nevjerovatno, kako to ne djeluje odbijajuće na ljude koji tamo dolaze. Bilo je slučajeva da su čitave ekscurzije iz unutrašnjosti bile tamo na kupanju, ugledavši se u domaće ljude. Zajednica je uzela obavezu da sve zarazne bolesti liječi besplatno, odnosno da ona snosi troškove liječenja, ali si usvaja pravo da upozorava građanstvo na opasnosti od tih bolesti i da izda zabranu na izvjesno izlaganje tim bolestima, a prekršitelji tih zabrana mogu i trebaju biti kažnjeni. Očekuje se da će uskoro biti postavljene table o zabrani kupanja na gore navedenom prostoru i da će kontrolu provođenja zabrane u život preuzeti organi Narodne Milicije.

47/ Kupači u pulskoj luci

UREĐUJE SE KUPALIŠTE ZELENIKA

Glas Istre, 26.05.1961.

Uz ostalo, Turističko društvo Pule započinje ovih dana i s uređivanjem kupališta Zelenika. Urbanistički zavod izradio je potreban projekt, pa će na osnovu njega biti učinjena ograda od betona i željeza, za koju će samo Društvo utrošiti oko milijun dinara. Već ove godine proširit će se kapacitet izgrađenih kabina, a osim toga, u samoj šumici pored kupališta postaviti će se kabine presvučene šarenim platnima, kakve već postoje na nekim kupalištima uz jadransku obalu. U planu je i izgradnja stambene kućice za čuvara kupališta, koji će tamo biti zaposlen u toku čitave godine. Jer, kupalište Zelenika uredit će se tako da bude park u punom smislu riječi. Uz to što će se urediti staze unutar šume, na površini uz kupalište uredit će se i zabavni park za djecu. Ove godine bit će na kupalištu Zelenika postavljena i odskočna daska, a u planu je da se ono zaštiti i mrežom protiv morskih pasa. U koliko se ta mreža ne bude mogla postaviti još u toku ove sezone, sigurno će biti postavljena najkasnije iduće godine. Za razonodu kupača Turističko društvo Pule raspolaže sa 16 sandolina i jednim čamcem, pa će one biti stavljene na raspolaganje građanima jednim dijelom na Zeleniki, a jednim na kupalištu Stoja.

IDILA NA ZELENIKI

Glas Istre, 21.07.1961.

Za ugođaj kupačima smjestili se tu razni servisi, proizvodna i uslužna poduzeća, kao: kavana sa tri stola i četiri i pol stolice te dva kvadratna metra poslovno-pogonskog prostora, ugostiteljsko poduzeće bez firme sa dvije umiljate konobarice bez stolova i stolica, s bogatim asortimanom razno kalibarskih čaša, flaša, krpa i sandučića, ljubaznih smiješaka, ponuda i ostalih okrepljujućih artikala, loših pića, a dobrih cijena sa sveukupno poslovno-pogonskom kvadraturom od pet metara. Zatim se tu smjestila i filijala broj 7 poslastičara Ramiza

Paredaj, pedeset i sedam filijala poduzeća "šipak" s najnovijim, najsvježijim i najzdravijim voćem i povrćem i reklamnim cijenama uz veliko sniženje ličnog budžeta, svlačionice, garderobe, molovi, moliči, kejovi, terase, jedan gigantski tuš koji dnevno spere sol sa nekoliko hiljada kupača i koji imade sigurno najveći učinak na svijetu, zatim dva pokvarena i deset planiranih tuševa, jedna "špina" za vodu, konture novorođene skupocjene ograde, koja će navodno štiti kupaće od morskih pasa, zatim razni ostaci prošlosti, sadašnjosti i budućnosti.

MNOGE NOVOSTI NA ZELENIKI

Glas Istre, 19.07.1963.

Kupalište "Zelenika" u Puli obogatilo se ovog ljeta s nekoliko novih objekata, uređaja i rekvizita. Turističko društvo Pule, koje je vlasnik kupališta, utrošilo je na sve to više od četiri milijuna dinara. Prošle godine "Zelenika" je imala samo 16 kabina a ove se taj broj povećao na 58. Kupačima stoje na raspolaganju dvije svlačionice (za žene i muškarce) i garderoba sa 400 vješalica. Najveće zadovoljstvo kupačima na "Zeleniki" pruža novi i lijepo uređeni bife, u kojem se uvijek mogu nabaviti skoro sva bezalkoholna i alkoholna pića. Ali to još nije sve. "Zelenika" je ovih dana dobila i roštilj. Kupači naprosto opsjedaju nekoliko stolova ispred čevabdžinice, koja radi neprekidno tokom čitavog dana. Kako se "stvar" s čevabdžinicom pokazala korisnom, Turističko društvo je odlučilo da ovih dana tamo postavi nove stolove i uredi plato za ljetnu baštu, tako da će Puljani i kasno navečer moći otići na "Zeleniku" i uz roštilj osvježiti se kraj mora. Zaista dobra ideja! Ali ni time nije iscrpljen spisak novosti sa "Zelenike". Još proletos je riješeno pitanje rasvjete na kupalištu. Nedavno su na oba mola montirane skakaonice, koje ni u jednom trenutku nisu prazne. No pravu senzaciju načinio je veliki tobogan, prvi u Puli (kasnije je još jedan postavljen na plaži Turističkog naselja "Zlatne stijene" na Podstinju). Na spuštanje niz tobogan prvih dana čekalo se čak u "redu". Međutim, događalo se da je poneki neiskusni kupač sjeo na limenu pistu tobogana i u trenucima kada niz nju nije tekla voda. Iza

"grešnika" koji se uz očajnički grč na licu, nezaustavljivo spuštao niz od sunca pregrijanu limenu pistu, skoro se pojavljivao plavičasti dim, dok se uokolo razlijegao smijeh prisutnih. Bilo je oko tobogana i "prijateljskih uvjerenja", mladića, koji su se međusobno nagovarali na taj "podvig" nadajući se da će žrtva biti onaj drugi. Smijeh i radost oko tobogana ipak su bili kratkog vijeka, jer su nepoznate osobe u toku noći oštetile pistu. Tobogan je morao biti demontiran, kako bi pista bila zamijenjena novom. Pored nebrojenih novosti, kojima je "Zelenika" obdareda kupače, uprava kupališta pobrinula se ove godine da svojim gostima omogući i što bezbrižniji boravak. Pored ostalog poseban čuvar brine se i o biciklima na parkiralištu i ta usluga naplaćuje se samo 10 dinara. Inače i ostale cijene na "Zeleniki" su vrlo umjerene i prihvatljive, pa čak i cijene specijaliteta sa roštilja, za koje dobri gastronomi kažu da su izvrstni. "Zelenika" je tako ove godine postala ne samo privlačna i ugona plaža već i mjesto za popodneve i večernje izlaske.

Ni zabrane, ni apeli ni novinski članci nisu obeshrabrili kupače u pulskoj luci. To je učinio tek intenzivni neugodni miris zagađene vode. Iz luke su najprije otišli kupači, a za njima i šetači. Šezdesetih godina ulogu pulske rive preuzima Lungomare.

48/ Iznajmljivanje ležaljki na Valkanama (fotografiju ustupila Ana Mikac)

49/

ALOJZ OREL, fotograf
(Ljubljana, 19.VI.1918. – Pula, 10.VI.2001).
Od 1960.–79. radio u Glas Istre;
angažiran u radu sekcije fotografa u
Fotoklubu Uljanik; izrađivao doku-
mentarne i povijesno-umjetničke
fotografije Pule; dobitnik mnogih
nagrada i priznanja u zemlji i svijetu.
Fotografije ustupio unuk Aleksej Orel.

49/ Valsaline – panorama

50/ Kupači - južni dio kupališta Valkane

51/ Kupači – sjeverni dio kupališta Valkane

52/ Kupači – Gortanova uvala

53/ Kupači – sjeverni dio kupališta Valkane

50/

52/

51/

/53

70e

55/

55/ Na stablu, Gortanova uvala 1971.
(fotografiju ustupio Davor Stjepanović - Žile)

56/ Društvo, Lungomare 1970-e

57/ Otac i sin - Mario i Valter,
nastavak tradicije, "El bianco" – Gortanova
uvala (fotografiju ustupio Terlević Leonardo)

56/

57/

58/ Bajkeri u Gortanovoj 1971./2.
(fotografiju ustupio Davor Stjepanović - Žile)

59/ Šetnja na južini Lungomare 1978.
(fotografiju ustupila Kristina Nefat)

61/

60/

62/

60/ Gortanova uvala – Žile 1971./2.
(fotografiju ustupio Davor Stjepanović - Žile)

61/ Na škalinima u Gortanovoj 1974. (postolje starog spomenika Vladimiru Gortanu)
(fotografiju ustupio Davor Stjepanović - Žile)

62/ Kako je tata osvojio mamu, prvi balkon Lungomarea 1977.
(fotografiju ustupila Ivona Piralić)

63/ Ana i Aleksanbdar Gauder 1974. na Tarzanici
(fotografiju ustupila Ana Mikac)

64/ Gortanova uvala 1971./2.
(fotografiju ustupio Davor Stjepanović - Žile)

/63

/64

ZNAČAJ POVIJESNIH POVEZNICA I KOLEKTIVNOG SJEĆANJA U SAMOSPOZNAJI I SAMOODREĐENJU: "NE LOMITE MI PINOVE..."

Darko Dukovski

Tekst pripremljen za otvaranje izložbe "Lungomare: dio kolektivne memorije i osjećaja pripadnosti gradu", 4. srpnja 2012. u Domu branitelja u Puli

Borba za Lungomare postaje borba za demokratsko pravo građana na fizičku i psihološku kontrolu neposrednoga životnog prostora koji je sve važniji kako se grad širi i doživljava preobrazbe. Ona je uvjetovana osjećajem pripadnosti zajednici ("...jer će nas vjetrovi otpuhati..."), ali i čvrstom nakanom suprotstavljanja samovolji i nametanju rješenja sve otuđenije vlasti i sebičnih interesa moćnih lobija. Tko to može osporiti?

Cijenjeni skupe, dragi sugrađani, teško je do kraja shvatiti značaj i veličinu vlastita grada, čak i u slučaju spoznaje njegova povijesnog razvitka. Ipak, preko vlastitosti života i grada, iz perspektive povijesti (koja ima značaj dugoga trajanja), postavljamo temelje navlastitosti ili samosvojnosti, rekli bi neki – identitetâ istih. Čovjek gradi grad, ali i grad gradi čovjeka. Kraj interakcije jest kada čovjek i grad postanu jedno, što mi, a ni naša djeca, kako je krenulo, neće doživjeti. Na filozofskoj razini imamo mogućnost raspravljati o gradu kao mjestu bivanja i samospoznaje čovjeka i njegova bitka. Grad može postati mjestom prihvaćanja i osjećaja cjeline u interakciji njegovih dijelova i svekolikih razlika njegovih

stanovnika. Nadasve razlika u promišljanju grada i vizija njegove budućnosti.

Pokazalo se da je sadržaj «Uvoda u kolektivno sjećanje: grad i građani. . .» iz knjige «Povijest Pule: Deterministički kaos i jahači Apokalipse» primjeren današnjim zbivanjima vezanim uz uklanjanje i devastaciju (prenamjenu i preoblikovanje) nekih dijelova našega životnog prostora sa značajem živoga kolektivnog sjećanja i mjesta koje su uživali naraštaji građana kao što je između ostalih i područje Lungomarea. To me kao građanina ovoga grada naglano progovoriti o vrijednosnim kategorijama i mentalnim potrebama njegovih stanovnika. Ne čak prvenstveno s namjerom, primjerice, sprečavanja devastacije dijela Lungomarea, pod svaku cijenu, nego više s rezignacijom pomiješanom s tugom, sjetom, zbunjenošću i ljutnjom prema onima koji o kolektivnom mementu i povijesnim poveznicama ne razmišljaju ili bahato smatraju nevažnim u odnosu na moguće materijalne prohibitke. Na razini vlastitih poveznica i uključenosti u kolektivni memento moja je potreba za unaprijeđenim i obnovljenim (a ne devastiranim) Lungomareom nedvojbeno. Te su borove u vremenu porača i ponovnoga naseljavanja grada nakon egzodusa, sadili i moji roditelji u procesu oplemenjivanja grada (stvaranje ugodnoga životnog prostora) u zajedništvu s ostalim sugrađanima i u kojemu su ostali živjeti a naposljetku i u kojemu sam se rodio. Lungomare je sa svojom «pinetom» neraskidivo vezan uz sva razdoblja moga života. To je mjesto stjecanja životnih iskustava i ne manje važno sjećanja vezana uz ljetne praznike, kupanje (na Valsalinama sam naučio plivati, roniti i skakati), igru, bezbrižnost mladenaštva, prve ljubavi, ugodne opuštajuće šetnje i neizmjereno zadovoljstvo što tako nešto u mom gradu uopće postoji. Ta sjećanja i spoznaja vezanosti čine me onakvim kakav jesam. Padaju mi napamet stihovi jednoga od bardova moga naraštaja koji pogađaju osjećaje i koje bih ovom prigodnim parafrazirao: «Ne lomite mi pinove bez njih će me vjetrovi otpuhati, pustite ih, moraju mi čuvati jednu tajnu zlatnu kao dukati –Ne lomite mi pinove, pod njima sam je ljubio. . .». Susprežem se dopisati posljednju strofu pjesme jer vjerujem u dijalog.

Pratim i promišljam svoj grad, jasno mi je da raste, da se širi, jasna mi je nužnost njegove preobrazbe ali neprihvatljivi su mi smjerovi kao i ozračje u kojemu i po kojemu se mijenja. U svim tim mijenama, ma kakve one bile, duša grada i njegovih «onih-prije» i «sada-tu» stanovnika mora biti sačuvana kako bi je «oni poslije» mogli baštiniti i dograditi, odnosno kako bi nas postali svjesni baš kao što smo i mi svjesni naših predaka-sugrađana. Inače ćemo postati izgubljeni i nepoznati u vremenu i prostoru. Onemogućavanje ili zatamljivanje kolektivnoga sjećanja bitno otežava definiranje i uspostavu identiteta i poveznica, posebice onih budućih. To znači neodgovorno i sebično uskratiti elemente samospoznaje onima koji dolaze poslije nas. Hoće li nas oni zbog toga proklinjati (ako nas uopće budu svjesni) i kakvima će nas ocijeniti? Bog prašta, ali ne i povijest.

U samospoznavanju i samoodređivanju, iliti filozofskim rječnikom rečeno: «sebe-samo-postavljanju» u sve-vremenu vlastita postojanja (što dakako, zahvaća i «ovo-sada-tu-vrijeme») i sve-vremenu postojanja grada i njegovih stanovnika prošlih pa i onih budućih, povijesne su poveznice ključne u razumijevanju ovih složenih procesa a naposljetku i oblikovanju odnosâ pojedinca prema gradu i sugrađanima (dakako, i obratno). To naravno podrazumijeva jedinstvo različitosti subjekata ovih odnošaja ali i ono najvažnije - zajedničko djelovanje i odgovornost a u ovom slučaju ona nedostaje i mora se uspostaviti.

Kolektivno sjećanje samo je jedna od izvanredno vrijednih poveznica, spojnica prošlih naraštaja s budućim. Ono je potrebno za (mentalno) «zdravi» život odnosno sinergiju urbane zajednice kao preduvjet svekolike održivosti, opstanka napose.

«Nikad ne zaboraviti» više je prokletstvo nego dar – rekao bih. Prokletstvo, koje uspostavlja temporalne veze onih prije, nas sad i onih poslije. Spoznaja o važnosti, vrijednosti, značaju i značenju grada ili njegovih sastavnica bila je stalno intelektualno, političko, društveno i duhovno opterećenje čovjeka-građanina, koja se kao naslijeđena svijest – kolektivni memento i baština – pronosi kroz vrijeme. Takva postojeća svijest nastoji čuvati i sačuvati baštinjeno,

ali jednako tako na spoznaji baštinjene prošlosti stvoriti i neke nove vrijednosti za budućnost. Jer grad se nikada nije gradio niti se gradi za sadašnjost. I u prošlosti se gradilo za budućnost. Također se rušilo i razgrađivalo za budućnost. Koliko je to bio težak i nesnosan teret, najbolje govori upravo povijest našega grada. Dok se s jedne strane čovjek borio kako bi gradio i izgradio sebe i dobro u sebi, gradeći grad koji bi to dobro udomio, jednako je tako služeći «destruktivnim silama zla» u sebi, taj grad rušio, pljačkao, palio i devastirao za sebične interese i materijalne prohibitke a u ime općega dobra i napretka. Ruševine i zgaršta bila su ujedno prigoda za novu gradnju, nove urbanističke ideje i smjerove, što je u načelu uvijek predstavljalo neku novu prijelomnicu u povijesti razvitka grada i njegovih stanovnika (i starih i novih). Stvaralaštvo i rušilaštvo prirodno se izmjenjuju – to je svima jasno i nijedno od ovih stanja nema apriorne etičke predznake dobra ili zla. Nešto što je stvoreno ne mora biti dobro, niti je zlo sve što je rastrojeno. Dobro i zlo se, začudo, ne vežu uz tehniku, nego uz svijest i samosvijest. Odredba o prošlom dobru ili zlu ovisi o svijesti-samosvijesti nekadašnje gradske populacije, a ne o svijesti-samosvijesti današnjega naraštaja, koji pokušava razumjeti povijesne mijene prevodeći prošlost u sadašnjost. Nemojmo to nikad zaboraviti.

Povijest jednoga grada povijest je čovjeka – jedna jedinstvena biografija – i jedna sudbina. I kolikogod ta povijest izgledala naoko kaotičnom i neurotičnom, isprekidanom i ispresijecanom uništavanjem, razaranjem i paljevinama, jednako je toliko to i povijest gradnje i optimizma, življenja i prožimanja novoga sa stariim, dobrog a još boljim. Zato, kada povremeno svjesno ili nesvjesno provjeravamo jesmo li i koliko na putu da dokinemo vlastitu povijest, ustvari pitamo koliko smo i kamo dospjeli u dokidanju vlastite povijesti kao «vlastita života» u «vlastitu gradu»? Jer naša je povijest u biti naš grad, u njemu hodamo, spavamo, jedemo, pijemo, govorimo, radimo i biološki se obnavljamo, u i o njemu mislimo, zapravo i nadasve živimo i, naposljetku, umiremo, otvarajući vrata budućnosti.

U Puli su se događali procesi koje je još 70-ih godina 20. stoljeća objasnio francuski intelektualac,

filozof i sociolog Henri Lefebvre po kojemu ljudi, građani s urbanistima, ili bez njih, proizvode specifičan fizički okoliš, koji zatim svjesno, ali i nehotično «oplemenjuju» svojim navikama, kulturom, praksama, htijenjima i običajima. Lungomare je nedvojbeno tako proizveden okoliš–životni prostor, dio kolektivnoga mementa i direktna povijesna poveznica nekoliko naraštaja Puljana. Lungomare je specifični prostorno-socijalni entitet, koji postoji i opstoji u memoriji svakoga od nas. Njegova je socijalna komponenta daleko značajnija od fizičko-prostorne (iako ni ona nije zanemariva). A ono što je vrlo važno: svako je naše iskustvo vezano uz Lungomare individualizirano, ali i grupno proživljeno. Istina, to je iskustvo zarobljeno u jednome vremenu i prostoru ali prožima cijelo naše biće. I to je nešto što nas povezuje i ostvaruje kao Puljane. To je susretište na kojemu smo se prepoznali i upoznavali kao sugrađani. Mjesto ljubavi i prvih ljubavnih iskustava, gradska plaža i mjesto zabave, odmora u hladovini i mirisu borova. Bilo je ono i moto i auto trkalište, biciklistička rajska staza, mjesto proslava mature ali i ružnih i grubih događaja. Čovjek bi rekao – sve u jednome. Jedino još nije bilo mjesto gradskoga pročištača. Vjerovao sam da to plemenito i za nas građane Pule važno mjesto treba unaprijediti te ga još više približiti sugrađanima. U mojoj glavi to je bila sudbina Lungomara.

Lungomare je prekrasna baština, naraštajima oplemenjeni okoliš (istina, malo zapušten ali obnovljiv) i dobro svih građana Pule i onih koju Pulu vole. To nije samo mjesto uživanja, opuštanja i rekreacije, Lungomare je zajedničko iskušenje ali i odgovornost za buduća pokoljenja Puljana. No, u ovom trenutku Lungomare za sve građane Pule ima posebnu vrijednost i značenje. Borba za Lungomare postaje borba za demokratsko pravo građana na fizičku i psihološku kontrolu neposrednoga životnog prostora koji je sve važniji kako se grad širi i doživljava preobrazbe. Ona je uvjetovana osjećajem pripadnosti zajednici («... jer će nas vjetrovi otpuhati...»), ali i čvrstom nakanom suprotstavljanja samovolji i nametanju rješenja sve otuđenije vlasti i sebičnih interesa moćnih lobija. Tko to može osporiti?

Dixi et salvavi animam meam! (Rekoh i spasih dušu svoju!)

DARKO DUKOVSKI, povjesničar i nositelj nekoliko kolegija na Filozofskim fakultetima u Puli i Rijeci, 2011. godine izdao knjigu "Povijest Pule - Deterministički kaos i jahači Apokalipse"

65/ Akcija "Kretanje je zdravlje" - trka koturaljkaša veterana Lungomare 1983. (fotografiju ustupila Nadia Weidlich)

INICIJATIVA PROTIV LOCIRANJA PROČISTAČA FEKALNIH VODA NA LUNGOMAREU

Udruga za Sisplac i Zelena Istra organizirale su 3. veljače 2012. u Hotelu Pula javnu tribinu o planu izgradnje novog gradskog pročištača u najljepšoj rekreacijskoj zoni u gradu – šumi Lungomare. Na tribini je sudjelovalo preko stotinu građana koji su se u diskusiji nakon prezentacije jednoglasno izjasnili protiv izgradnje takvog uređaja na gradskoj šetnici i plaži Lungomare. Svatko s imalo razuma zna da je uređaj za fekalne vode na gradskom šetalištu najgora moguća lokacija. Grad Pula i komunalno poduzeće Herculanea nastoje, pak, uvjeriti građane kako je upravo ta lokacija najbolja, ali građani ne nasjedaju na idilične zelene sličice budućeg pročištača s dječjim igralištem na krovu. Nitko normalan ne bi u svom dnevnom boravku izgradio zahodsku školjku, primijetio je netko na tribini. A to je upravo ono što Grad Pula predlaže Puljanima. Šuma koju najviše volimo u prilično je zapuštenom stanju, pa nam se plasira i ucjena da će se s izgradnjom pročištača dogoditi i uređenje i obnova šume. Tu neinteligentnu manipulaciju otklonio je i sam izrađivač studije obnove šume koji je potvrdio kako obnova šume nije, naravno, uvjetovana izgradnjom pročištača.

Šetnja koju su Zelena Istra i Udruga za Sisplac organizirale za Puljane na dvije moguće lokacije novog gradskog pročištača u subotu 17. ožujka 2012. potvrdila je da su pretpostavke organizatora bile točne: bolje je jednom vidjeti lokaciju i gabarite planirane izgradnje u šumi Lungomare nego sto puta čuti pravdanja predstavnika Grada Pule da je upravo to najprimjerenije mjesto za novi uređaj za prikupljanje i pročišćavanje fekalnih voda.

Preko dvjesto ljudi povelj smo iz Gortanove uvale preko sadašnjeg rudimentarnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda do obližnjeg devastiranog područja kamenoloma Max u industrijskoj zoni, koji bi mogao biti mnogo bolja lokacija za pročištač. Naravno da bi neka lokacija izvan grada ili u industrijskoj zoni bila jedino razumno rješenje za jedan takav uređaj. Neodgovornošću nadležnih kanalizacijski se

sustav planirao tako da bi svako izmještanje lokacije pročištača izvan grada, premda moguće, sada iziskivalo veće troškove.

Šetnju smo iskoristili i da bi sudionicima pokazali ostale sadržaje planirane u šumi poput tri velika ugostiteljska objekta na dvije etaže, dnevno-noćnu zonu za zabavu i sport u Gortanovoj uvali, parkirališta, okretišta za autobuse, hotela na pet etaža na mjestu današnjeg nogometnog igrališta uz još dva dodatna nogometna igrališta natjecateljskih dimenzija i povećanje visine postojećih građevina uz teniske terene. Reakcije građana mogu se sažeti u iznenađenje-nervjericu-ogorčenost. Ne postoji nikakvo prihvatljivo obrazloženje zbog čega se ugostiteljski, komercijalni i kupališni sadržaji ne planiraju u obližnjim sramotno zapuštenim kupalištima Valkane i Valsaline.

Predstavnici Zelene Istre onemogućeno je da na sjednici Gradskog vijeća 17. srpnja 2012. godine iznese stavove građana o lokaciji novog gradskog pročištača. Predsjednik Gradskog vijeća izbacio ju je sa sjednice samo zato što je članove i članice upozorila na neobrazloženo odbijanje tog zahtjeva kojeg je potpisalo više od stotinu Puljana. Taj čin na najbolji način pokazuje nisku demokratsku kulturu gradske vlasti, odnosno koalicijske većine IDS-a i SDP-a u Gradskom vijeću. Zbog njihovih autoritarnih sklonosti i potpunog ignoriranja mišljenja zainteresirane javnosti, koja pod povećalo stavlja njihove "razvojne" projekte, ukazujući na propuste i negativne aspekte, mnogi su štetni projekti za ovaj grad usvojeni mašinerijom glasovanja bez razmišljanja ili uključivanja savjesti. Sumnja na korupciju pri tome ostaje kao jedino razumno obrazloženje za nerazumne odluke.

Sjednice Gradskog vijeća predmet su izrugiivanja građana Pule zbog niske razine diskusije, neinformiranosti i neznanja nekih vijećnika, višegodišnje šutnje nekih drugih, naručenih banalnih vijećničkih pitanja, uličnog žargona i ophođenja te niskog podmetanja u raspravama. Stranačkim se križaljicama Denis Martinčić dočepao mjesta predsjednika te ga, bez ikakvog autoriteta znanja ili mudrosti, koristi u uvjerenju da su demokratski uzusi pitanje njegove dobre volje. Dobacivši predstavnici Zelene Istre: "Nikad vise nećeš ući u vijećnicu", što su i kamere snimile, dao je do znanja da smatra da je vijećnica njegova, da će u njoj ostati zauvijek te da će njegovi osobni razlozi odlučivati o pravu javnosti da u njoj govore.

166

167

66/ Upoznavanje javnosti s planom izgradnje pročištača u šumi Lungomare, Hotel Pula, 3.2.2012. (Za Sisplac i Zelena Istra)

67/ Šetnja građana lokacijama pročištača u šumi Lungomare i kamenolomu Max 17.3.2012. (Za Sisplac i Zelena Istra)

Pročistač?
Još nije kasno za odluku!

NETRANSSPARENTNOST U IZMJENAMA, KLIJENTELIZAM, ŠPEKULACIJE ZEMLJIŠTEM - OTVOREN PROSTOR ZA KORUPCIJU PRILIKOM IZRADE PROSTORNIH PLANOVA

Jedna od najvažnijih uloga lokalne samouprave trebala bi biti razvoj demokracije putem pružanja značajnih mogućnosti građanima za uključivanje u društveni i politički život lokalne zajednice. Javne rasprave, zborovi građana, referendumi - sve su to neposredni oblici uključivanja građana u odlučivanje predviđeni mnogim propisima u domeni nacionalnog zakonodavstva. Neke od tih modela direktne demokracije pulska gradska uprava nije nikada iskušala u praksi, premda je prilika i zahtjeva na temelju sakupljenih potpisa građana bilo mnogo. Strah od direktne demokracije leži u svijesti da se odluke ne donose u javnom interesu i da zbog toga ne bi prošle test javnosti.

Umjesto primjerenog informiranja i uključivanja građana u raspravu o tako važnom pitanju za buduću kvalitetu života u gradu kao što je pitanje lokacije novog pročistača fekalnih voda, Grad Pula je u sklopu pet istovremenih javnih rasprava o prostornim planovima, kojima se mijenja i utvrđuje lokacija za novi pročistač, na svojim mrežnim stranicama objavio ukupno 63 datoteke. Preuzimanje tih datoteka iziskivalo je veliku količinu truda i vremena, uz prosječnu internetsku vezu, a dodatni problemi nastajali su prilikom otvaranja pdf dokumenata zbog njihove veličine. Na nekim se računalima grafički prikazi i nisu mogli otvarati. Oni koji jesu uspjeli otvoriti datoteke shvatili su da je dosta oznaka na slikama jedva čitljivo ili čak potpuno nerazumljivo. Za one, naravno, koji uopće znaju čitati prostorne planove. Svakako obeshrabrujuće za prosječnog građanina koji se želi informirati o promjenama u prostornim planovima. Postojala je i druga mogućnost, a to je da se za radnog vremena u mračnim hodnicima gradske uprave proučavaju mnogi listovi s prijedlozima planova obješeni po zidovima.

Naravno, postoje i javne rasprave kao primjereniji oblik informiranja građana. Da je proces bio transparentan i kad bi gradska uprava radila u javnom interesu, proces oblikovanja planskih rješenja koja se tiču lokacije novog velikog gradskog pročistača dogodio bi se na višestrukim javnim raspravama. S obzirom da to nije tako, odluka je najprije donesena, za zatim je organizirana predstava - jedna javna rasprava za čak pet prostornih planova. Jedina namjera tako organizirane rasprave je da se zadovolji zakonska obaveza. O tome govori i činjenica da niti jedna od brojnih primjedbi dostavljenih za javne rasprave nije usvojena. Na javnoj raspravi održanoj 19. lipnja 2012. Grad Pula je predstavljao Giordano Škuflić, pročelnik Upravnog odjela za prostorno uređenje. Umjesto uloge moderatora, preuzeo je ulogu diktatora koji je zabranjivao građanima da iznose pojedinosti i teme koje mu se nisu dopadale, osporavajući u jednom trenutku pravo "došljaku" da dijeli lekcije i ističući sebe kao osobu koja više od "došljaka" ima pravo odlučivati o svom gradu. Nitko od prisutnih predstavnika Grada na to nije reagirao.

Dugogodišnje iskustvo u pisanju primjedbi tijekom javnih rasprava o prostornim planovima u Puli nas je naučilo da gradska uprava javne rasprave organizira - isključivo zbog zakonske obaveze, a prijedloge i primjedbe građana nikada ne asimilira u konačnu odluku o nekom prostornom planu. Isključeni iz odlučivanja o pitanjima koja utječu na kvalitetu njihovog života, građani u Puli vrlo često formiraju inicijative kako bi se obranili od gradske vlasti. Gradska vlast ignorira inicijative građana čak i kada je izjašnjava građana po nekom pitanju vrlo brojno i glasno, kao u slučaju Inicijative građana protiv pretjerane izgradnje iznad lučice Delfin u Puli ili inicijative protiv lociranja gradskog pročistača na Lungomareu.

Samo javnost može na kraju legitimirati neku političku odluku. Dajući svoj glas nekoj opciji na izborima, građani nisu potpisali bjanko ček da se u njihovo ime može raditi što god se hoće, kao što to često čujemo od gradonačelnika i članova većinske koalicije u pulskom Gradskom vijeću. Odluka koja proizvede veliko nezadovoljstvo javnosti poput ove o pročistaču, trebala bi obavezno biti preispitana na referendumu.

69/ Bolja lokacija za novi gradski pročistač fekalnih voda – zatvoreni kamenolom Max u industrijskoj zoni pored cementare. Osim devastirane zone bivšeg kamenoloma, postoje i druge moguće lokacije poput Kaštijuna, Dolinke ili Muzila – same ili u kombinaciji, budući da suvremeni trendovi idu ka izgradnji više manjih pročistača

Tijekom kampanje organizirani građani su predlagali da se pročistač izmjesti s Lungomarea, a kao potencijalne lokacije u prostornim ostave sve lokacije koje su do sada razmatrane, poput lokacije u obližnjem zatvorenom kamenolomu Max na Stoji, te uvrste i dodatne jer postoji mogućnost i suvremeni trendovi idu ka izgradnji ne jednog već više manjih pročistača. Zahtijevali su da se o konačnoj lokaciji odlučuje tek nakon provedenog postupka procjene utjecaja na okoliš i u skladu s novim trendovima u izgradnji sustava za pročišćavanje.

EPILOG

Unatoč snažnom protivljenju građana, gradonačelnik je donio odluku da se u šumi

Lungomare gradi novi veliki pročistač fekalnih voda s novom ispusnom cijevi u more gradskog kupališta. Gradsko vijeće potvrđuje tu odluku u ožujku 2012. godine. Analiza studije - stručne podloge koja je poslužila za usvajanje odluke o definitivnom lociranju pročistača u najomiljenijoj pulskoj kupališnoj i rekreativnoj zoni uz more, koju su izvršile Zelena Istra i Udruga za Sisplac, ukazala je na nevjerodostojnost tog dokumenta. Bez obzira na prosvjede građana i mnoge primjedbe upućene tijekom javne rasprave o izmjenama GUP-a i Urbanističkog plana uređenja «Lungomare», gradski vijećnici 11. prosinca 2012. godine donose odluku o izgradnji pročistača na Lungomareu

70/ Sredozemna medvjedica na
Lungomareu 2011.
(fotografiju ustupio Sergio Težak)

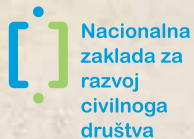

MAGDALENA VODOPIJA, direktorica sajma "Sanjam knjige" i vlasnica knjižare Castropola:

"Upućujem apel svima onima koji odlučuju o budućnosti nama jedine šetnice, jedine rive izvan grada i korzu uz more, jedinoj gradskoj oazi Pule – naš Lungomare, da ga oblikuju bez betona i bagera, u puležanskom duhu kakav zaslužuje!"

zelena istra

Nacionalna
zaklada za
razvoj
civilnoga
društva

IZDAVAČ

Udruga Zelena Istra
Gajeva 3, 52100 Pula, Hrvatska
Tel. i faks: 052/506 065
udruga-zelena-istra@pu.t-com.hr
www.zelena-istra.hr

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA

Dušica Radojčić

TEKSTOVI

Dušica Radojčić, Darko Dukovski, Željko Marković,
Josip Vretenar

Kampanju protiv lociranja gradskog pročištača otpadnih voda u najomiljenijoj rekreacijskoj zoni grada Pule – šumi Lungomare proveli smo zajedno s udrugom "Za Sisplac" iz Pule.

Zahvaljujemo svima koji su nam velikodušno ustupili povijesne fotografije s lokaliteta Lungomare: nakladničkoj kući Histria Croatica C.A.S.H., Povijesnom muzeju Istre - Povijesni i pomorski muzej Istre /Museo storico e navale dell'Istria, kolekcionarima Josipu Orbaniću i Josipu Vretenaru, te Alekseju Orelu za fotografije Alojza Orela, cijenjenog pulskog fotografa. Zahvaljujemo svim građanima Pule na fotografijama iz obiteljskih albuma, Dvije fotografije preuzeli smo iz knjige Dietera Winklera "POLA. K.u.k. Kriegshafen, Zivilstadt und Garnison in alten Ansichten", jednu iz knjige "Sta mia cara e vecia Pola", Segia Zuccolia.

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Organizacija, Pula

TISAK

Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina

NAKLADA

500 primjeraka

Objavljeno u prosincu 2012.

Tiskanje ove publikacije omogućeno je financijskom podrškom Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva u skladu s Ugovorom klasa: 421-02/11-2-4/1/01/01, ur-broj: 07578-11-01 od 19.12.2011. Sadržaj ovej publikacije isključiva je odgovornost autora i nužno ne izražava stajalište Nacionalne zaklade. Publikacija izrađena je u sklopu projekta «Novi izazovi zajedničkom zagovaranju za održivu prostornu politiku»

Više informacija o kampanji protiv lociranja gradskog pročištača otpadnih voda u najomiljenijoj rekreacijskoj zoni grada Pule – šumi Lungomare potražite ovdje :
<http://www.zelena-istra.hr/?q=taxonomy/term/284>

Video s otvorenja izložbe potražite ovdje:
<http://www.youtube.com/watch?v=DHvaUjWpsfs>

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Puli

UDK 908(497.5 Pula):628.315>(083.824)

LUNGOMARE : dio kolektivne memorije i osjećaja pripadnosti gradu : prilog kampanji protiv lociranja gradskog pročištača otpadnih voda na Lungomareu / <tekstovi Dušica Radojčić...
et al. ; glavna i odgovorna urednica Dušica Radojčić>. - Pula : Udruga Zelena Istra, 2012.

ISBN 978-953-56270-4-3

1. Radojčić, Dušica

Lungomare; DIO KOLEKTIVNE MEMORIJE I OSJEĆAJA PRIPADNOSTI GRADU

